

Pregledni članak
doi: 10.5937/NPDUNP2102131P
UDK: 341.222(497.113:497.5)
341.24(497.113 Баҟ:497.5 Вуковар)

VUKOVARSKA ADA – (NE)SPORAN DEO SRPSKO-HRVATSKE GRANICE NA DUNAVU

Miloš Petrović

Državni univerzitet u Novom Pazaru, Departman za pravne nauke

Republika Srbija i Republika Hrvatska, svojevremeno (sa prefiksom “Socijalistička”) članice jugoslovenske federacije, a danas susedne, suverene, međunarodno priznate države, imaju zajedničku granicu u dužini od dvesta pedeset i dva kilometra, od čega se ista sto trideset i osam kilometara proteže rekom Dunav. Linija protezanja granice na Dunavu je predmet različitih tumačenja dveju strana, što u praksi dovodi do brojnih problema, prvenstveno u pogledu bezbednosti plovidbe, sprečavanja ilegalnih migracija, lovokrade, odbrane od poplava i drugih bezbednosnih izazova. Jedna od tački sporenja jeste Vukovarska ada, rečno ostrvo nad kojim obe strane ističu svoj suverenitet. Godine 2011. lokalne samouprave Bač i Vukovar su, u cilju relaksacije stanja i unapređenja dobrosusedskih odnosa potpisale Sporazum o prijateljstvu i saradnji, a isti je u značajnoj meri uticao i na faktički položaj Vukovarske ade. U ovom radu analizirane su istorijske okolnosti i trenutni status Vukovarske ade u kontekstu budućeg ukupnog razrešenja pitanja razgraničenja Srbije i Hrvatske na Dunavu, kao i u kontekstu pomenutog Sporazuma Bač – Vukovar, odnosno mogućnosti da se sličan model eventualno, uz odgovarajuće modifikacije, primeni i na nekom drugom spornom delu zajedničke granice na Dunavu.

Ključne reči: Dunav, državna granica, razgraničenje, Vukovarska ada.

UVOD

Raspad Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije rezultirao je nastankom šest međunarodno-pravno priznatih država republikanskog uređenja: Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Severne Makedonije i Srbije (sa Autonomnom Pokrajinom Kosovo i Metohija kao njenim integralnim delom – trenutno pod Privremenom upravom OUN, u skladu sa Rezolucijom br. 1244 Saveta bezbednosti). Nekadašnje međusobne granice federalnih jedinica bivše SFR Jugoslavije, na osnovu odluke Badinterove Arbitražne komisije, dobile su status međudržavnih granica. Ovako nastale međudržavne granice između pojedinih novonastalih država, a bivših federalnih jedinica zajedničke (bivše) države donele su u njihove ionako rovite odnose dodatnu dimenziju nerazumevanja i motiv više za dalja razmimoilaženja i međusobne razmirice. Razlog tome leži u činjenici da granice (ovde se u konkretnom slučaju misli na granicu između R. Srbije i R. Hrvatske na reci Dunav), iz različitih, često i nepoznatih razloga, ali i zbog neažurnosti i odsustva

političke volje ne budu do kraja precizno utvrđene, pa susedne države danas imaju suprotstavljene stavove po pitanju tačne linije protezanja granične linije, što u praksi, na terenu predstavlja stvarne površine u obimu i od po više hiljada hektara za koje R. Srbija i R. Hrvatska nemaju usaglašen stav u pogledu vršenja suvereniteta nad njima. Jedan od takvih tipičnih primera jeste i Vukovarska ada, rečno ostrvo koje se nalazi sa leve strane sredine plovnog puta na Dunavu, pozicionirano sa početnom tačkom na 1333,2 kilometru plovnog puta i završnom tačkom na 1328,9 kilometru plovnog puta, ukupne površine oko 32000 metara kvadratnih, u neposrednoj blizini leve obale reke, odeljeno od obale kanalom širine do trideset metara, a sa suprotne strane od grada Vukovara koji leži na desnoj obali reke, udaljen od pomenute ade ne bliže od dvesta metra, u zavisnosti od vodostaja. Potrebno je napomenuti da u zavisnosti od vodostaja varira ne samo udaljenost ade od suprotne obale, nego i sama njena površina, pošto pri visokom vodostaju ista biva gotovo u potpunosti pod vodom. Dakle, njen karakter rečnog ostrva je u potpunosti definisan vodostajem Dunava koji je izuzetno promenljiva kategorija poznata po brojnim sezonskim oscilacijama tokom jedne kalendarske godine.

Slika 1. Vukovarska ada, satelitski snimak

Aktuelni status Vukovarske ade i aktivnosti koje su dve susedne lokalne samouprave (Bač iz Republike Srbije i Vukovar iz Republike Hrvatske) preduzele u cilju relaksiranja odnosa i redefinisavanja državnih granica u pravcu mesta povezivanja umesto mesta sučeljavanja, kao i eventualna mogućnost da se ovaj model saradnje

između lokalnih samouprava susednih država primeni i u nekim drugim sličnim prilikama, tema je ovog rada.

1. Vukovarska ada - istorijski kontekst

Utvrđivanje administrativne granice na Dunavu između socijalističkih republika Srbije i Hrvatske izvršeno je na osnovu posebnog izveštaja Komisije Predsedništva AVNOJ-a za izradu predloga za utvrđivanje granice između Vojvodine i Hrvatske (Zečević, Lekić; 1991), šire poznate kao Đilasova komisija, u kojoj su ravnomerno bili zastupljeni predstavnici tadašnjih federalnih jedinica Narodne Republike Srbije i Narodne Republike Hrvatske, a značajno je napomenuti, da je i nacionalna struktura pomenute komisije bila izbalansirana u pogledu etničke pripadnosti srpskom, odnosno hrvatskom nacionalnom korpusu (Jelić, 1991). Na temelju izveštaja Đilasove komisije, kao i na osnovu Odluke Privremene Narodne Skupštine Demokratske Federativne Jugoslavije, Predsedništvo Narodne Republike Srbije je dana 10.08.1945. godine donelo Zakon o ustanovljenju i ustrojstvu Autonomne Pokrajine Vojvodine. U članu 1. stav 3. Zakona, izvršeno je teritorijalno razgraničavanje AP Vojvodine, odnosno Narodne Republike Srbije prema Narodnoj Republici Hrvatskoj, koje glasi: *"Granica APV prema federalnoj Hrvatskoj utvrđuje se privremeno na osnovu predloga naročite Komisije AVNOJ-a. Ova granica ide rekom Dunavom od Mađarske granice do Iloka, prelazi preko Dunava ostavljajući Ilok, Šarengrad i Mohovo u Hrvatskoj i ide na jug ostavljajući atare sela sadašnjeg šidskog sreza, Opatovac, Lovas, Tovarnik, Podgrađe, Adaševci, Lipovac, Strošinci i Jamena u Hrvatskoj, a varoš Šid i sela Ilinci, Mala Varošica, Batorivci i Morović u Vojvodini."* Prima facie je uočljivo da je granica određena privremeno, a važno je istaći da tokom trajanja bivše zajedničke države ta privremenost nije dosegla nivo konačnosti, odnosno, Srbija i Hrvatska nisu smogle snage da pitanje granice na Dunavu uredi u potpunosti. Do konačnog postizanja dogovora o tačnoj liniji razgraničenja, nije na odmet stalno podsećati zainteresovane strane da je osnov svakog tumačenja – jezičko tumačenje, a da se pojmovi tumače u svom uobičajenom značenju. Značenje rečeničnog sklopa *„ova granica ide rekom Dunav...može se tumačiti samo na sledeći način: – granica između dve države se nalazi na vodi. Da li je to sredina reke, ili kao što je manje-više u evropskom pravu uobičajeno za plovne reke – na sredini glavnog vodenog toka (thalweg), pitanje je o kom se može diskutovati. Nikako se ne bi moglo diskutovati o tome da se pod Dunavom smatraju udaljeni kanali i mrtvi tokovi, iz razloga što oni nisu Dunav“* (Petrović, Hadžibojanić, Radonjić, 2020:124). Sledeći ovakvo tumačenje, Vukovarska ada se nalazi sa leve strane glavnog vodenog toka, i pri tom značajno udaljeno od sredine reke, odnosno, teritorijalno pripada Republici Srbiji. Republika Hrvatska ne pristaje na ovo tumačenje, tvrdeći da se navedeni prostor nalazi u hrvatskim katastarskim operatima, te da po tom principu, isti pripada Republici Hrvatskoj. Činjenica je da je navedena ada u vreme bivše države bila omiljeno izletišta stanovnika Vukovara. Isto tako, ada se nalazi tačno nasuprot grada Vukovara, a u samom njenom zaleđu (na teritoriji Republike Srbije) nema naselja u neposrednoj blizini. S druge strane, neprirodno je da državna granica bez neke preke potrebe preseca međunarodni plovni put na više mesta, dovodeći time u pitanje efikasnost plovidbe, ali i primenu mera odbrane od poplava, uređenje obale, zaštitu saobraćajne i druge infrastrukture, zaštitu od erozije, zaštitu od leda, zaštitu kvaliteta vode, izgradnju regulacionih građevina i ostale brojne bezbednosne aspekte usmerene prvenstveno ka levoj (srpskoj) obali reke. Iz ovog usputnog nabranjanja jasno je

uočljivo da istorijskih i pravnih argumenata i na jednoj i na drugoj strani ima dovoljno. Ostaje pitanje njihovog usklađivanja sa realnošću.

Do izbijanja oružanih sukoba na prostoru bivše SFR Jugoslavije, ovo pitanje nije izazivalo posebnu pažnju. Ada je korišćena u sportsko-rekreativne svrhe, međunarodna plovidba Dunavom se nesmetano odvijala, mere odbrane od poplava i druge prethodno pobrojane aktivnosti na i oko Dunava su relativno uspešno sprovedene. Sa eskalacijom oružanog sukoba 1991. godine, srpsku granicu na Dunavu je počela obezbeđivati tadašnja JNA, zatim preimenovana u Vojsku Jugoslavije, odnosno Vojsku Srbije i Crne Gore, i ista je ostala na granici sve do 2006. godine, a ada je bila zatvorena za pristup i boravak na njoj. Na osnovu Sporazuma o saradnji između Bača i Vukovara iz 2006. godine, sačinjenog uz međunarodnu podršku Kraljevine Holandije, usledio je usmeni dogovor rukovodstava opština Bač i Vukovar kojim je počev od 2006. godine ada otvorena za sve posetioce u letnjem periodu, od prvog juna do petnaestog septembra, svaki dan od sedam do dvadeset časova, bez potrebe za bilo kakvim carinskim i policijskim formalnostima.

U vezi sa budućim konačnim rešavanjem pitanja suvereniteta nad Vukovarskom adom, napomenimo da je pitanje međusobnih granica između novoformiranih država bilo i predmet pažnje posebne Arbitražne komisije formirane kao pomoćno telo Mirovnoj konferenciji za bivšu Jugoslaviju (šire poznata kao Badinterova komisija). Jedno od pitanja koje se pojavilo pred Komisijom je glasilo: *Da li se prema međunarodnom javnom pravu unutrašnje linije razgraničenja između Hrvatske i Srbije s jedne strane, i Srbije i Bosne i Hercegovine s druge strane, mogu smatrati granicama?*

Odgovor komisije na ovo pitanje je veoma važan, „jer je definisao standarde rešavanja granica kod onih republika SFRJ koje su želele da postanu nezavisne“ (Hasić, 2013:93), pri čemu, prema stavu komisije „međurepublički teritorijalni odnosi inter se trebaju biti vođeni (čak i pre nego što ove teritorije postanu države, a kamoli ostvare međunarodno priznanje) principom uti possidetis juris“ (Roth, 2015: 57). Najznačajniji deo odgovora na postavljeno pitanje je sadržan u sledećoj rečenici: *”Ako se ne dogovori suprotno, ranije granice poprimaju karakter granica koje štiti međunarodno pravo“* (Pellet, 1992:185).

Stav Badinterove komisije u značajnoj meri se “poklapa” sa stavovima srpske strane, i ako se u konkretnom slučaju realno i trezveno sagledaju zajednički budući interesi na Dunavu, postoji mogućnost da vremenom i hrvatska strana “omekša” u svom tvrdom stavu da je Vukovarska ada deo hrvatske teritorije, odnosno, kako pojedini autori ističu, *“teoretski posmatrano, načelo uti possidetis juris obezbeđuje jedan konačni mehanizam za utvrđivanje granica. Međutim, u praksi, nejasne granične linije mogu da stvore određenu nesigurnost i zainteresovane države su tada primorane da reše pitanje granica od početka odnosno da razgraničenje bude učinjeno primenom dodatnih kriterijuma”* (Tubić, 2011: 656). Isto tako, prilikom budućeg konačnog utvrđivanja srpsko-hrvatske granice na Dunavu, obe strane moraju imati na umu da se Dunav na liniji njihovog razgraničenja koristi kao međunarodni plovni put, da su stoga dužne da vode računa da ne ometaju i ne otežavaju plovidbu pomenutom rekom, da se u tom pogledu pridržavaju dobre prakse, odnosno da

prilikom povlačenja granice vode računa o “poštovanju opštih pravila nastalih dugotrajnom praksom” (Dimitrijević, 2008: 6).

Trenutni status Vukovarske ade je takav da na istu pravo polažu obe pribrežne države, a brigu oko uređenja kupališta i organizovanja aktivnosti na istoj vrše članovi ribarskih udruženja iz Vukovara. Koliko je ovde Republika Srbija svesno išla u popuštanje zarad dobrosusedskih odnosa, i koliko je ispravno presecati međunarodni plovni put zarad nekoliko hektara teritorije, upitno je. Isto tako je upitno da li Republika Srbija sme da se odrekne suvereniteta nad ovim rečnim ostrvom, jer bi time indirektno mogla dovesti u pitanje opravdanost svojih zahteva da se granica proteže rekom Dunav, onako kako je to definisano Zakonom o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine, iz 1945. godine, a ne zaboravimo, to je jedini dokument u čijem kreiranju su učestvovali predstavnici i Srbije i Hrvatske, i to na ravnopravnim osnovama, a sama hrvatska strana nikada nije zvanično osporila navedeni tekst. Takođe, i samo tumačenje pravila *uti possidetis juris* u ovom konkretnom slučaju bi možda moglo biti nešto manje striktno, jer je naprosto činjenica da je sve do početka oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji Vukovarska ada bila u funkciji grada Vukovara i njegovih stanovnika, dok u vreme zajedničke države, tadašnja federalna jedinica Srbija nije pokazivala poseban interes prema pomenutoj adi.

Do konačnog utvrđivanja granice između Srbije i Hrvatske na Dunavu jednom mora doći. Ovo nije najteže pitanje koje opterećuje odnose dveju država i dva većinska naroda u tim državama. Postoje brojna druga pitanja koja i na simboličkom i na suštinskom nivou imaju mnogo veći značaj u međusobnim odnosima. Ipak, i pitanje granice je pitanje koje se kad-tad mora rešiti. A da li će se u ovom konkretnom slučaju posezati za nekim dodatnim kriterijumima i da li će se poštovati pravila nastala dugotrajnom praksom, pitanje je na koje će odgovor dati vreme pred nama. Važno je na ovom mestu napomenuti da ako se u obzir uzmu dodatni kriterijumi i jedna i druga strana mogu izneti vrlo snažne argumente. Tako hrvatska strana može tvrditi (pored već više puta ponovljenog stava da se pomenuta ada nalazi u hrvatskim katastarskim knjigama) da je do početka oružanih sukoba ona vršila faktičku vlast nad adom, da je ada privredno povezana sa Vukovarom, odnosno predstavlja centar turističkih aktivnosti grada Vukovara i kao takva je prepoznata kao jedna od nekoliko najpopularnijih letnjih turističkih destinacija u kopnoj Hrvatskoj, i tako dalje. S druge strane, srpski argument deluju još ubedljivije: – na osnovu Zakona o ustanovljenju i ustrojstvu AP Vojvodine, donetom na osnovu izveštaja Đilasove komisije u čijem radu su učestvovali i hrvatski predstavnici, ada je dodeljena Vojvodini (Srbiji), ada se nalazi sa “srpske” strane međunarodnog plovnog puta, prelazak ade pod hrvatski suverenitet ostavlja Srbiju u lošoj poziciji u pogledu preduzimanja mera odbrane od poplava, uređivanja i održavanja plovnog puta, izgradnje vodoprivrednih objekata, zaštite flore i faune u neposrednoj blizini Dunava, sprečavanja nedozvoljene trgovine i ilegalnih migracija, itd.

2. Sporazumi Bač –Vukovar

Susedne države Srbija i Hrvatska, svesne trenutno (a verovatno i na duže vreme) nepomirljivih stavova o rešavanju pitanja utvrđivanja tačne granice na Dunavu, pokušale su da ovom pitanju priđu na jedan pragmatičan način, usmeren prvenstveno ka zadovoljavanju interesa onih građana dveju država koji su u prošlosti imali i koji trenutno imaju najveći interes za slobodnim pristupom Vukovarskoj adi. Ta pragmatičnost se ogleda u spuštanju nivoa na kom se problem privremeno operacionalizuje na način prihvatljiv obema stranama na lokalnom nivou, bez prejudiciranja konačnog rešenja. Na tom talasu, dve susedne lokalne samouprave Bač (Republika Srbija) i Vukovar (Republika Hrvatska) su najpre, dana 20. februara 2006. godine, uz podršku Vlade Kraljevine Holandije potpisale Sporazum o saradnji, kojim su uspostavile međusobnu direktnu trajektnu vezu na relaciji Vajska (Bač) – Vukovar, a zatim su dana 25. oktobra 2011. godine potpisale Sporazum o prijateljstvu i saradnji, koji je, između ostalog, bio i snažan zamajac za relaksaciju statusa Vukovarske ade na lokalnom nivou.

Pravni osnov za usvajanje ovih Sporazuma obe strane imaju u brojnim pravno obavezujućim dokumentima, kako unutrašnjeg, tako i međunarodnog prava. Zajednički osnov nalazimo u dokumentima Saveta Evrope, čije su članice i Srbija i Hrvatska: Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi, koja u članu 10. stav 3. predviđa da *“lokalne vlasti imaju pravo da, pod uslovima koji mogu biti propisani zakonom, saraduju sa odgovarajućim lokalnim vlastima drugih zemalja”*, kao i u Evropskoj okvirnoj konvenciji o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih jedinica ili vlasti, koja članom 3. predviđa da će se *“sporazumi i dogovori sklapati uz dužno poštovanje nadležnosti kakva je unutaršnjim pravom svake ugovorne stranke predviđena u pogledu međunarodnih odnosa i opšte politike te u pogledu pravila o kontroli i nadzoru kojima su podvrgnute teritorijalne jedinice ili vlast”*. Pošto obe države priznaju u svojim ustavima primat i direktnu primenu pravila međunarodnog prava (Ustav Republike Srbije, član 16; i Ustav republike Hrvatske, član 141), dalji pravni osnov ne bi ni trebalo tražiti. Ipak, obe države u svojim zakonima koji uređuju oblast lokalne samouprave, daju lokalnim teritorijalnim jedinicama i zakonsko pravo da ulaze u ugovorne aranžmane sa istim ili sličnim subjektima iz drugih država. Tako, hrvatski Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi sadrži posebno poglavlje naslovljeno sa *“Suradnja općina, gradova i županija s jedinicama lokalne i regionalne samouprave drugih država”* (članovi 14. – 17.), kojim se operacionalizuju pravila o međunarodnoj i prekograničnoj saradnji sa jedinicama lokalne samouprave drugih država. Srpski Zakon o lokalnoj samoupravi u članu 88b. daje mogućnost jedinicama lokalne samouprave da ostvaruju *“saradnju u oblastima od zajedničkog interesa sa jedinicama lokalne samouprave u drugim državama, u okviru utvrđene politike Republike Srbije, uz poštovanje teritorijalnog jedinstva i pravnog poretka Republike Srbije, u skladu s Ustavom i zakonom.”* Oba ova zakona ovim odredbama zapravo pokazuju ono što se popularno naziva *“dobri duh zakona”* odnosno, nameru da se *“oni javni poslovi koji su od najvećeg interesa za lokalno stanovništvo trebaju vršiti od strane lokalnih organa”* (Petrović, 2020:122).

Pošto smo utvrdili pravni osnov, obratićemo dužnu pažnju i na pojedine odredbe Sporazuma Bač – Vukovar iz 2011. godine.

Pored Preambule opšteg tipa, kojom se kao razlozi zaključivanja Sporazuma navode obostrani zajednički interesi za razvijanjem različitih vrsta međusobnih odnosa, i uz konstatovanje da savremeni međunarodni odnosi počinju prepoznavati lokalne samouprave kao subjekte međunarodnih odnosa (o čemu bi se dalo naširoko raspravljati), ukazujemo na posebno značajne odredbe Sporazuma: – Članom 2. predviđena je razmena informacija i iskustava iz svih oblasti života i rada koje tradicionalno spadaju u izvornu nadležnost lokalnih samouprava (kultura, obrazovanje, turizam, pitanja mladih, gradske javne službe, socijalna politika, zaštita okoline i sl.), članom 4. predviđeno je usklađivanje aktivnosti s ciljem razvoja turističke, privredne, trgovinske i sajamske saradnje, a članom 6. je predviđeno da se svake godine određuju konkretni program aktivnosti između opštine Bač i grada Vukovara.

Upravo na krilima pomenutog člana 6. već naredne godine (2012) dve lokalne samouprave su dogovorile kao jednu od praktičnih mera u cilju oživotvorenja odredbi Sporazuma (uz podršku i saglasnost viših, centralnih organa vlasti) da se u prethodnim godinama utvrđeni slobodni pristup Vukovarskoj adi za sve stanovnike Vukovara i Bača, bez ikakvih posebnih carinskih i policijskih procedura i formalnosti, dodatno unapredi uvođenjem organizovanog rečnog prevoza. Pojedini mediji ističu (mada ovaj podatak treba uzeti sa rezervom) da je u toku prethodnih petnaest godine koliko ada ponovo funkcioniše kao vukovarsko gradsko kupalište, na istu i sa iste prevezeno oko tri miliona putnika. Ovo predstavlja jedan od retkih pozitivnih primera prekogranične saradnje između lokalnih samouprava u Srbiji i Hrvatskoj, a koji je za rezultat imao benefite na strani građana dveju lokalnih samouprava, uz napomenu da ovom Sporazumu posebnu snagu daje činjenica da je sa hrvatske strane potpisnik grad Vukovar, pošto isti u hrvatskom nacionalnom korpusu u poslednjih trideset godina ima posebno simboličko značenje, pogotovo ako se on postavlja u bilo kakav odnos sa nekim ko ima prefiks “srpski”. Važno je napomenuti da je i Vlada Kraljevine Holandije prepoznala nameru lokalnih samouprava da doprinesu svojevrsnom odmrzavanju odnosa na terenu, pa je ista tokom 2010. godine, na osnovu prvog Sporazuma Bač – Vukovar donirala jedan rečni trajekt namenjen za prevoz putnika i putničkih vozila na relaciji Vajska – Vukovar, kao i na i sa Vukovarske ade. Nažalost, 2013. godine, zbog obaveze hrvatske države da se uskladi sa evropskim pravilima u pogledu kontrole kretanja i prelaženja državne granice, prevoz pomenutim plovilom se prestao obavljati, ukinuta je trajektna linija Vukovar (R. Hrvatska) – Vajska (R. Srbija), a donirano plovilo je stavljeno na prodaju putem neposredne pogodbe.

ZAKLJUČAK

Dugačkoj listi međusobnih nesaglasnosti (Jasenovac, Stepinac, Oružani sukob 1991 – agresija ili ne, međusobne optužbe za raspad druge Jugoslavije, unijaćenje, položaj Bunjevaca i sl.) Srbija i Hrvatska su dodale i nerešeno pitanje međusobne državne granice na Dunavu. Na i oko Dunava međusobna neslaganja dveju država protežu se na oko deset hiljada hektara koji se nalaze na levoj (Srbijanskoj) obali Dunava, a na koje Hrvatska tvrdi da polaže pravo i oko hiljadu hektara na desnoj (Hrvatskoj) strani, na koja, po istom obrascu Srbija polaže pravo. Poimenice, reč je o delovima pograničnih katastarskih opština dveju država koji su ostali na suprotnoj strani obale kao svojevrsni “džepovi” nakon što je Dunavu krajem devetnaestog i

početkom dvadesetog veka nekoliko puta veštački menjan tok, a novo stanje nije adekvatno potkrepljivano i ažurirano u katastarskim knjigama. Tako su na levoj obali Dunava ostali Karapandža, Kendija, Blaževica, Kolondoš, Zmajevac, Kučka, Poluostrvo, Zverinjak, Srebrenica, Šarengradaska i Vukovarska ada; i na desnoj strani Siga, Zeleni otok i Vergašova ada (Karać, 2018:137).

Pošto u srpsko-hrvatskim odnosima sve ima simboličko značenje, a po principu *nomen est omen*, Vukovarska ada se među svim ovim spornim delovima teritorije izdvaja kao posebno pitanje. Druge površine među ovde navedenima imaju i veću površinu, neke od njih su infrastrukturno tako uređene da podsećaju na urbane sredine (tipičan primer je Zeleni otok), pojedine uživaju takav ugled među ljubiteljima prirode da cene nekretnina na njima dostižu iznose kao da se nalaze u velikim gradovima Srbije ili Hrvatske (Kendija je eklatantan primer za ovu tvrdnju), pojedini su predmet aspiracija eventualnih subjekata međunarodnog prava u nastajanju (Gornja Siga kao teritorija samoproglašene Slobodne države Liberland), ali nijedno od tih mesta nema prefiks “Vukovarska”. Samo ime ove ade može biti jednom od ozbiljnijih prepreka za razrešavanje pitanja srpsko-hrvatske granice na Dunavu.

Umesto tvrdokornog inačenja i sučeljavanja, Srbija i Hrvatska bi možda trebale da se okrenu proaktivnom pristupu u rešavanju pitanja međusobne granice na Dunavu. U sklopu rešavanja ovog pitanja trebalo bi sagledati koje su komparativne prednosti koje dvema državama pruža Dunav i njegove rečne ade. Na Vukovarskoj adi se unazad nekoliko godina održava *Vukovar film festival*, izuzetno posećena kinematografska manifestacija. Možda je povezivanje preko zajedničkih kulturnih projekata mogući način prevazilaženja zajedničkih traumatskih iskustava iz nedavne prošlosti.

Na ovom mestu dužni smo naglasiti da Vukovarska ada nije jedino mesto gde bi dve države mogle zajedno da rade. Nekih osamdeset kilometara uzvodno, nalazi se još jedno interesantno poluostrvo, koje u periodima visokih vodostaja postaje rečnom adom – Gornja Siga. Sve što je gore navedeno za Vukovarsku adu, suprotno je u pogledu Gornje Sige. Vukovarska ada je ostrvo na levoj obali, dok je Gornja Siga poluostrvo na desnoj obali. Na Vukovarsku adu obe države polažu teritorijalne pretenzije, dok se u pogledu Gornje Sige obe države izjašnjavaju da isti prostor pripada onoj drugoj državi. Dakle, nijedna od njih se eksplicitno ne izjašnjava da suverenitet nad Gornjom Sigom ne pripada njoj, nego se izjašnjavaju da suverenitet nad navedenim prostorom pripada susednoj pribrežnoj državi. Dodatni problem nastaje činjenicom da se takvim tumačenjem otvara prostor da se područje Gornje Sige tretira kao *terra nullius*, što u praksi i jeste slučaj, pošto je na istoj od strane nekolicine Čeških državljana proglašena Slobodna republika Liberland. Mada ova samoproglašena država nema međunarodno priznanje, ne možemo se oteti utisku da su Srbija i Hrvatska svojim tvrdoglavim i višedecenijskim odbijanjem da reše pitanje međusobnog razgraničenja na Dunavu zapravo omogućile “formiranje” države Liberland. Sada umesto problema razgraničenja imaju i dodatni problem uključenosti još jedne zainteresovane strane, koja će, kako vreme bude odmicalo, a pitanje granice ne bude rešeno, verovatno preduzimati različite aktivnosti na jačanju svoje pozicije.

Na posletku, tri decenije bez pomaka, sasvim su jasan signal da Srbija i Hrvatska ne mogu same da reše pitanje međusobnog razgraničenja na Dunavu, uključujući ovde i Vukovarsku adu, i upravo pominjanu Gornju Sigu. Obe države ovim pokazuju izvesnu dozu neozbiljnosti, pošto na spornim prostorima ima i ljudskih naselja, obradivih površina, postoje stalne potrebe za uslugama javnih službi – elektroprivrede, vodovoda i sl. Do svih javnih usluga vlasnici parcela na navedenim prostorima dolaze pod otežanim uslovima, ili uopšte ne mogu doći do njih, pošto se faktičko stanje i stanje u katastarskim knjigama ne poklapaju. Ako Srbija i Hrvatska žele da budu ono što moderna država pretenduje da bude – servis svojih građana, njih dve će naći način da pitanje međusobnog razgraničenja konačno reše – ako ne same, a ono uz pomoć nezavisnih i nepristrasnih arbitara.

Reference

Zečević, Miodrag, i Bograd Lekić. 1991. Državne granice i unutrašnja teritorijalna podela Jugoslavije, Beograd: Građevinska knjiga (Zečević i Lekić, 1991).

Jelić, Ivan. 1991: „O nastanku granice između Hrvatske i Srbije“ *Časopis za savremenu povijest*, broj 23 (1-3), strane 1-32, Zagreb, UDK 911(497.13:497.11) (Јелић, 1991: 23).

Petrović Miloš, Hadžibojanić Branislav, Radonjić Snežana 2020: „Koreni Srpsko-Hrvatskog dunavskog spora“, *Bezbednosni forum*, br.1-2020, godina V, strane 116-128, Beograd, UDK 327.56/ISSN 2466-4448 (Petrović, Hadžibojanić, Radonjić, 2020: 124).

Hasić, Zijad. 2013. „Doprinos mišljenja Badinterove komisije teoriji elemenata države“ *Univerzitetska hronika*. Broj 10. Vol. 5, Travnik, strane 85-99 (Hasić, 2013: 93).

Roth, B. Brad. 2015. „Ne-konsensualna disolucija država u međunarodnom pravu: Inovacija Badinterove komisije u retrospektivi“ *Politička misao*, godina 52. broj 1, Zagreb, strane 48-78 (Roth, 2015: 57).

Pellet, Alain. 1993. „The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples“ *European Journal of International Law*, Vol. 3, No. 1, Firenze, p.p. 178-185 (Pellet, 1992:185)

Tubić, Bojan. 2011. „Primena načela uti possidetis juris pri određivanju međudržavnih granica“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 2011, strane 647-662, Novi Sad, 341: 222, 341: 212 (Tubić, 2011:656).

Dimitrijević, Duško. 2008. “Problem razgraničenja Srbije i Hrvatske na Dunavu” Collection of Works presented at the international scientific conference “Danube – River of Cooperation” ISBN: 978-86-7067-117-1 (Dimitrijević, 2008:6)

Petrović, Miloš. 2020. “Socijalna komponenta lokalne samouprave u Republici Srbiji” *Naučne publikacije Državnog univerziteta u Novom Pazaru, Serija B: Društvene i humanističke nauke*, Volumen 3, Broj 2, strane 121-130 (Petrović, 2020: 122).

Karać, Stevan. 2018: „Spor Republike Srbije i Republike Hrvatske oko dela aproksimativne granice na reci Dunav“ *Bezbednost*, 1-2018, strane 127-144, Beograd, DOI:10.5937/bezbednost1801127K (Karać,2018:13).

Pravni akti:

Zakon o ustanovljenu i ustrojstvu Autonomne pokrajine Vojvodine, "Službeni glasnik Narodne Republike Srbije" br. 28 od 09.09.1945.

Evropska povelja o lokalnoj samoupravi, www.rm.coe.int pristupljeno 30.06.2021.

Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj saradnji između teritorijalnih jedinica ili vlasti, www.osce.org pristupljeno 15.06.2021.

Ustav Republike Srbije, “Sl. Glasnik RS” br. 98/2006.

Ustav Republike Hrvatske, www.zakon.hr, pristupljeno 01.07.2021.

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, www.zakon.hr pristupljeno 16.06.2021.

Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srbije, "Sl.Glasnik RS" br. 83/2014.

Sporazum o saradnji opštine Bač i grada Vukovara od 20.02.2006, Bač, 20.02.2006. godine.

Sporazum o prijateljstvu suradnji grada Vukovara u Republici Hrvatskoj i opštine Bač u Republici Srbiji, Vukovar, 25.10.2011- godine.

Elektronski mediji:

www.bbsnewsnasrpskom pristupljeno dana 13.06.2021.

Fotografija:

<http://eol.jsc.nasa.gov/sseop/image>, pristupljeno 11.06.2021.

*Primljeno 7. jul 2021,
nakon revizije,
prihvaćeno za publikovanje 30. septembra 2021.
Elektronska verzija objavljena 10. oktobra 2021.*

Miloš Petrović je zaposlen na Državnom univerzitetu u Novom Pazaru, na Departmanu za pravne nauke. Uža oblast interesovanja su mu ljudska prava, humanitarno pravo, i u poslednje vreme se intenzivno bavi pitanjem razgraničenja Srbije i Hrvatske na Dunavu. Iz ovih oblasti je objavio veći broj radova u teorijskim časopisima, kao i veći broj saopštenja na naučno-stručnim skupovima.

VUKOVARSKA ADA - (UN) DISPUTED PART OF THE SERBIAN-CROATIAN BORDER ON THE DANUBE

The Republic of Serbia and the Republic of Croatia, once (with the prefix "Socialistic") members of the Yugoslav federation, and today neighboring, sovereign, internationally recognized states, have a common border of two hundred and fifty-two kilometers, of which one hundred and thirty-eight kilometers along the Danube. The line of the border on the Danube is the subject of different interpretations by the two sides, which in practice leads to numerous problems, primarily in terms of navigation safety, prevention of migration, poaching, flood defense and other security challenges. One of the points of contention is Vukovarska ada, a river island over which both sides emphasize their sovereignty. In 2011, the local governments of Bac and Vukovar, in order to relax the situation and improve good neighborly relations, signed the Agreement on Friendship and Cooperation, and it significantly affected the actual position of Vukovar Ada. In this text, the author analyzes the historical circumstances and the current status of Vukovar Ada in the context of the future overall resolution of the issue of demarcation of Serbia and Croatia on the Danube, as well as in the context of the Bac-Vukovar Agreement, ie the possibility of applying a similar model with appropriate modifications applied to some other disputed part of the common border on the Danube.

Keywords: Danube, state border, demarcation, Vukovarska ada.